За перебігу даного захворювання у тварин відмічаються певні вікові особливості так, як згідно наших даних на інфекційний ринотрахеїт хворіли у більшій мірі тварини до 6-ти місячного віку (57,2%).

У зимово-весняний період відмічали більшу кількість тварин, які були хворі на інфекційний ринотрахеїт – 10 голів або 71,4%.

При лікуванні тварин використовували сучасні антибактеріальні препарати для боротьби з бактеріальними ускладненнями – флемоксин солютаб, імуномоделюючі та імуностимулювальні препарати (фоспреніл, максидин тощо). Підшкірно та внутрішньовенно завжди використовували регідратаційні розчини (5% розчин глюкози, розчин Рінгер тощо). Обов'язково використовували комплекси вітамінних препаратів (гамавіт). Застосовували також препарати і специфічної терапії у виді гамма-глобулінів (Вітафел) та гіперімунних сироваток [5].

При захворюванні котів на інфекційні хвороби – інфекційний ринотрахеїт, каліцівіроз, панлейкопенія, лейкоз рекомендуємо годувати тварин збалансованими раціонами з використанням кормів*: Hill's, Royal Canine Recovery, Royal Canine Convalescence Support C/O, Eucanuba Hight Calory, Pro Plan C/N.*

Упродовж 2020 року для попередження інфекційного ринотрахеїту було піддано щепленню 183 кота. Усі використані препарати були комплексними. Використані препарати: *Bioveta Biofel PCHR, Biofel PCHR* вакцини проти панлейкопенії, герпесвірусної інфекції, каліцівірозу та сказу; *Nobivac Trikat* – вакцина проти інфекційного ринотрахеїту, панлейкопенії, каліцівірусної інфекції; *Zoetis Felocell 4* – вакцина проти інфекційного ринотрахеїту, каліцівірозу, хламідіозу та панлейкопенії; *Bioveta Biofel Pch* – вакцина проти каліцівірусної інфекції, панлейкопенії та герпесвірусу; *Merial PureVax RCPCH* – вакцина проти панлейкопенії, вірусного ринотрахеїту, каліцівірозу та хламідіозу; *Merial PureVax RCP* – вакцина проти каліцівірусної інфекції, інфекційного ринотрахеїту та панлейкопенії; Нарвак Мультифел-4 – вакцина проти інфекційного ринотрахеїту, каліцівірозу, панлейкопенії та хламідіозу. Лише 2 тварини захворіли після використання *Bioveta Biofel Pch* та 1 тварина після вакцинації *Bioveta Biofel PCHR*.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Nasisse M.P., Guy J.S., Davidson M.G., Sussman W.A., Fairley N.M. Experimental ocular herpes virus infection in the cat. Sites of virus replication, clinical features and effects of corticosteroid administration. Investigative Ophthalmology and Visual Science. 1989. Vol. 30(8). P. 1758–1768.

2. Dawson D.A., Carman J., Collins J., Hill S., Lappin M.R. Enzyme-linked immunosorbent assay for detection of feline herpesvirus 1 IgG in serum, aqueous humor, and cerebrospinal fluid. Journal of Veterinary Diagnostic Investigation. 1998. Vol. 10(4). P. 315–319.

3. Malik R., Lessels N.S., Webb S. Treatment of feline herpesvirus-1 associated disease in cats with famciclovir and related drugs. Journal of Feline Medicine and Surgery. 2009. Vol. 11(1). P. 40–48.

4. Stiles J, Townsend WM, Rogers QR, Krohne SG. Effect of oral administration of L-lysine on conjunctivitis caused by feline herpesvirus in cats. American Journal of Veterinary Research. 2002. Vol. 63(1). P. 99–103.

5. Wei H., He J., Paulsen D.B., Chowdhury S.I. Bovine herpesvirus type 1 (BHV-1)mutant lacking UL 49.5 luminal domain residues 30–32 and cytoplasmic tail residues 80-96 induces more rapid onset of virus neutralizing antibody response and cellular immune responses in calves than the wild-type strain Cooper. Veterinary Immunology and Immunopathology. 2012. Vol. 147. P. 223–229.

УДК: 618. 616.986:636

АНТОНІВ Р.М., магістрант
Науковий керівник – **ЦАРЕНКО Т.М.,** канд. вет. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ДІАГНОСТИКА ТА ПРОФІЛАКТИКА ІНФЕКЦІЙНОГО РИНОТРАХЕЇТУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Інфекційний ринотрахеїт ВРХ – це гостре респіраторне вірусне захворювання великої рогатої худоби. Збудником хвороби є ДНК-геномний вірус з родини герпесвірусів Хвороба значно поширена в господарствах України та світу. Основними клінічними ознаками інфекційного ринотрахеїту у тварин господарства були

респіраторні прояви у молодняка ВРХ та зменшення репродуктивних показників у корів, іноді відбувалися аборти. Причиною складної епізоотичної ситуації в господарстві була повна відсутність щеплення від даної хвороби та будь-яких інших профілактичних заходів у попередні роки. Включення до плану профілактичних заходів щеплення проти комплексу респіраторно-репродуктивних хвороб забезпечило зменшення напруженості епізоотичного процесу та оздоровлення господарства.

Ключові слова: IBR, BHV-1, інфекційний ринотрахеїт, лабораторна діагностика.

Інфекційний ринотрахеїт великої рогатої худоби (пустульозний вульвовагініт) – це контагіозна вірусна хвороба великої рогатої худоби, яка характеризується ураженням верхніх дихальних шляхів або вульвовагінітом і баланопоститом та абортами у корів, також можливі прояви енцефаліту та загибель молодняку перших тижнів вирощування [1-3].

Інфекційний ринотрахеїт великої рогатої худоби є захворюванням, яке наносить значні економічні збитки тваринницькі господарствам. Прояви цієї хвороби у респіраторній формі та генітальні формі погіршують благополуччя тварин та їх продуктивність. Інфіковані вірусом ІРТ телята відстають у рості, схильні до частих респіраторних захворювань, іноді з бактеріальними ускладненнями. У неблагополучному стаді у корів проявляються ураження статевих органів і аборти, вони втрачають продуктивність та можуть бути вибракувані із стада [2-3].

Епізоотологічні особливості хвороби характеризуються тим, що вірус значно розповсюджений у господарствах України, зокрема в господарствах з великим поголів'ям та особливо при скупченому утриманні тварин і впливі на них неблагоприємних факторів. Спалахи хвороби зазвичай виникають через 6-30 діб з моменту перегрупування вікових груп або введення до стада нових тварин. Це пояснюється, тим що хворі тварини активно виділяють вірус у зовнішнє середовище протягом 2-4 тижнів після початку хвороби, а перехворівши тварини можуть бути вірусоносіями та джерелом збудника інфекції для сприятливих тварин [5]. Перезарядження поголів'я відбувається в основному при спільному утриманні хворих та здорових тварин під час формування технологічних груп з ремонтного молодняку або введення у стадо закупленого поголів'я з інших господарств.

Вірус у хворих тварин виділяється з витоками з носа та статевих органів. Також вірус може розповсюджуватись в приміщеннях під час кашлю хворих тварин. Перезарядження поголів'я може відбуватися при штучному осіменінні тварин спермою. Непрямі способи передачі збудника через об'єкти зовнішнього середовища та предмети догляду відіграють другорядну роль Перехворілі тварини отримують імунітет тривалістю до 5 років, а активна імунізація вакцинами створює несприйнятливість до збудника хвороби терміном не менше 6-8 місяців [3-5].

Метою роботи було дослідити епізоотологію, діагностику та профілактику інфекційного ринотрахеїту у тваринницькому господарстві.

В господарстві протягом 2018-2020 рр. утримувались поголів'я великої рогатої худоби у кількості 200 дійних корів та 300-400 голів молодняку різного віку.

Під час виконання роботи застосовували епізоотологічний та клінічний методи дослідження, постановка діагнозу була комплексною і базувалась на епізоотологічному і клінічному обстеженні і підтвердження діагнозу у лабораторії Центр ветеринарної діагностики (м. Київ).

Були проаналізовані дані структури захворюваності поголів'я корів у господарстві за останні три роки на основі записів у журналах первинного ветеринарного обліку. Клінічні ознаки прояву хвороби та ефективність вакцинації вивчали на основі власних спостережень.

Ретроспективний аналіз структури захворювання тварин на фермі за 2018-2020 роки показав, що бронхопневмонії у телят становили 18-25 % від усіх хвороб, переважно у телят перших тижнів життя. Найбільша кількість респіраторних хвороб телят спостерігалась у 2018 році, у цей самий рік спостерігали найменший показник заплідненості корів, який становив 30%, вихід телят на 100 корів цього року склав 42 теляти, кількість абортів досягали 4,2 % та мертвонароджених телят – 2,1%, тривалість сервіс-періоду у корів порівняно з іншими роками збільшилося і становила 197 днів, а середньодобовий надій на одну корову становив 12 кг молока.

На основі аналізу епізоотичної ситуації було зроблено припущення про етіологічну роль у захворюванні тварин збудників інфекційних хвороб із респіраторно-репродуктивним синдромом. Для уточнення діагнозу сироватки крові від 20 голів молодняка та корів, в тому числі тих, що абортували, були направлені до лабораторії Центр ветеринарної діагностики

(м. Київ) де були досліджені методом імуноферментного аналізу (ІФА) на присутність антитіл до збудників респіраторних хвороб, зокрема інфекційного ринотрахеїту, вірусної діареї та респіраторно синцитіальної вірусної інфекції, парагрипу-3. В результаті лабораторного дослідження у сироватці крові тварин були виявлені антитіла до вищеназваних збудників, що вказувало на циркуляцію у стадії збудників хвороб та їх етіологічну роль в прояві респіраторних та репродуктивних розладів у поголів'я великої рогатої худоби господарства. Очевидно, що в певних ситуаціях, особливо у телят перших тижнів життя, відбувався асоційований перебіг цих хвороб.

Після оцінки епізоотичного у господарстві було прийнято ввести до плану протиепізоотичних профілактичних заходів вакцинацією всього поголів'я вакциною *Кэтлмастер Голд FP5 L5* проти інфекційного ринотрахеїту великої рогатої худоби, парагрипу-3, респіраторної синцитіальна інфекції та вірусної діареї типу-1 та типу-2, а також 5-ти серогруп лептоспір.

Застосування вакцини дозволило отримати позитивний ефект щодо контролю респіраторних захворювань молодняка. Так у 2020 році респіраторні хвороби молодняка зменшились до 5% від загальної патології молодняка, також збільшилась до 70% заплідненість корів, вихід телят на 100 корів у 2020 році становив 72 теляти, у 2020 році аборту вали лише дві корови та було одне мертвонароджене теля, тривалість сервіс-періоду зменшилась до 123 днів, а середній надій на корову збільшився до 15 кг.

Отже, в господарстві циркулюють збудники інфекційного ринотрахеїту, вірусної діареї та парагрипу-3. Аналіз клінічних ознак у молодняка та корів вказував на ураження тварин вірусом ринотрахеїту, який був основи етіологічним фактором у респіраторній та репродуктивній патології великої рогатої худоби. Застосування вакцини *Кэтлмастер Голд FP5 L5* позитивно відобразилося на епізоотичній ситуації, структурі захворюваності великої рогатої худоби в господарстві та сприяло покращенню показники здоров'я і благополуччя тварин і їх продуктивності. Застосування вакцини протягом трьох років дозволило значно покращити епізоотичну ситуацію в господарстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1.Gu X. Infectious Bovine Rhinotracheitis Part 1. Diagnostic Overview. Australian and New Zealand Standard Diagnostic Procedures. 2008. Vol. February, No. February. С. 1–14.

2. Ackermann M., Engels M. Pro and contra IBR-eradication. 2006. Vol. 113. С. 293–302.

3. Інструкція про заходи з профілактики та боротьби з інфекційним ринотрахеїтом – пустульозним вульвовагінітом (баланопоститом) великої рогатої худоби.

4. Jones C. Bovine herpesvirus 1 counteracts immune responses and immune-surveillance to enhancepathogenesis and virus transmission. Frontiers in Immunology. 2019. Vol. 10, No. MAY. С. 1–8.

5. Jones C., Chowdhury S. A review of the biology of bovine herpesvirus type 1 (BHV-1), its role as a cofactor inthe bovine respiratory disease complex and development of improved vaccines. 2008. Vol. 8, No. 2. С. 187–205.

УДК 619:614.31:579:616.98

БОГАТИР О.В., магістрант
Науковий керівник – **ЦАРЕНКО Т.М.,** кандидат вет. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ЕПІЗООТИЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПТАХОФЕРМИ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ

Ветеринарно-санітарне та епізоотологічне благополуччя птахоферми грунтується на дотриманні правил біобезпеки, чіткому та обґрунтованому виконанню протиепізоотичних заходів. Створення обґрунтованої та економічної системи забезпечення епізоотичного благополуччя птахоферми досягається шляхом раціонального планування на основі аналізу ризиків. Створення оптимальних умов життя тварин сприяє збереженню їх здоров'я та продуктивності.

Ключові слова: ІБК, ІБХ, ХН, дезінфекція, дератизація, щеплення, ризик.